

Eesti Stratigraafia Komisjoni (ESK) koosoleku protokoll nr 19

25. novembril 2020 veebis (virtuaalselt ZOOM keskkonnas) kl 14-16

Osalesid: Mariliis Aren (MA), Tiit Hang (TH), Olle Hints (OH), Dimitri Kaljo (DK), Juho Kirs (JK), Tõnu Meidla (TM), Siim Nirgi (SN), Andres Marandi (AM), Peep Männik (PM), Kuldev Ploom (KP), Ivo Sibul (IS), Alvar Soesoo (AS)

Koosolekut juhatas esimees TM, protokollis IS

Päevakord:

1. Sissejuhatus: virtuaalse koosoleku töökorraldus, päevakorra kinnitamine
2. Stratigraafia klassifikaator
3. Eelmise koosoleku tagasisaade, stratigraafiliste skeemide hetkeseis ning komisjoni uue koosseisu tulevikuvisionist (vaba mikrofon)
4. Algatatud küsimused
5. Uue rahvusvahelise geoloogilise ajaskaala versiooni ülevaatamine ning eestikeelse versiooni kinnitamine

1. TM tutvustas koosoleku töökorraldust ning teatas, et ESKga on kevadel liitunud kolm liiget Eesti Geoloogiateenistusest – AM, MA ja SN. Seejärel tegi TM ettepaneku muuta algselt välja pakutud päevakorrapunktide järjekorda, kuna stratigraafia klassifikaatori koostamisega seotud liikmed ei saa koosolekule kauemaks jääda.

Otsustati tõsta stratigraafia klassifikaatori arutelu päevakorras ettepoole.

2. MA andis ülevaate stratigraafia klassifikaatori arengutest. Settelise aluspõhja osa on sisuliselt valmis. TH ja KP koos Katrin Kallaga täiendasid klassifikaatorit pinnakatte üksustega. Võrreldes varasemate versioonidega jäid klassifikaatorist välja litoloogiat ja geneesi iseloomustavad üksused, pinnakatte koodid on 7-kohalised nagu aluspõhjas. IS küsis, kuidas tuleks kirjeldada tekkeviisi alusel liigitatud settetüüpe (näiteks moreeni). MA sõnul soovis Eesti Geoloogiateenistus viia pinnakatte üksused klassifikaatoris sarnasele kujule aluspõhjaga. Geneesi ja litoloogilist koostist saab vajadusel iseloomustada täiendavate tabelite kaudu. OH uuris, kas klassifikaatori üksuste nimedes tuleks kasutada diakriitilisi sümboleid (need võivad andmebaasides probleeme põhjustada) ning kas kõik lademed peaks olema tabelis välja toodud. Andmebaasides ei saa kasutada üla- ja alaindekseid, keeruline on suur- ja väiketähtede eristamine. Klassifikaatoris võiks olla näidatud nii vormindatud kui lihtsustatud indeksid. Tabeli saaks loetavamaks teha, võib-olla lisada kaardistusüksustele värvid. DK soovis samuti selgust lademete kasutamise osas. AM leidis, et tabel peaks eelkõige lähtuma rakenduslikest eesmärkidest, 1:50 000 mõõtkavas kaardistajate vajadustest, seetõttu ei ole seal lademete kirjeldamine vajalik. TM pakkus, et vajadusel saaks klassifikaatorit täiendada uue identifikaatoriga, mis ei sõltuks üksuse positsioonist skeemis. Siis poleks tarvis muuta koodi väärtust näiteks juhul, kui skeemis liigub osa kihistust teise ladestikku. TM arvates võiks ilma nimeta „rippuvate“ kihistike nummerdamist alustada altpoolt. KP ütles, et seni nimetute vahemike kirjeldamiseks on mitu varianti, mida tuleks veel arutada.

Otsustati, et klassifikaatoris võib kasutusele võtta uue identifikaatori. Diakriitilisi erimärke klassifikaatori üksuste nimetustes ei kasutata.

„Rippuvate kihistike“ teemalist arutelu jätkatakse e-posti vahendusel, lõplik seisukoht kujundatakse välja paari nädala jooksul.

Koosolekult lahkusid MA ja AM.

3. Vaadati üle stratigraafilised skeemid.

Uue aluskorra skeemi koostamisel tuleks AS sõnul rohkem arvesse võtta põhjanaabrite liigestust. Tasub veel kaaluda, kas petrograafilisi aluskorra üksusi lisada samasse klassifikaatorisse koos settelise aluspõhja litostratigraafiliste üksustega. Nii aluskorra uuem skeem kui klassifikaatori üksused moodustatakse Eestis seni teadaoleva liigestuse põhjal, mida täiendatakse Soomes kirjeldatud kivimitüüpidega. SN lisas, et uut liigestust on tarvis ka käimasoleva puuraukude andmete digimise projekti raames. JK arvas, et meil seni kirjeldamata kivimitüüpide jaoks võiks klassifikaatorisse jääda vaba ruumi. AS hinnangul lisanduks edaspidi kuni 10 uut kivimite klassi.

TM ütles, et Ediacara ladestus on küsimusi seoses Kroodi kihistuga, mis on lisatud stratigraafia klassifikaatorisse, kuid puudub ESK veebilehel näidatud [ladestu skeemist](#). KP sõnul võiks Kroodi kihistu küsimus saada lahenduse Kalle Suuroja poolt koostatava artikliga. Ordoviitsiumis vajaks täpsustamist Vasalemma kihistu ajaline ulatus, samuti Dreimani, Viivikonna ja Tatruse kihistute omavahelised suhted.

Siluris vajab DK arvates selgitamist Rootsiküla kihistu ajaline taust. 2011. a T. Kiipli jt artikli alusel peaks kihistu ülemine osa olema Wenlocki ladestikus. Samuti vajaks täpsustamist, milliste reeglite alusel skeemide muutmise toimub. PM ütles, et Siluri skeemi revisjon eeldab põhjalikku tööd kirjandusega. KP lisas, et ka Ordoviitsiumi-Siluri piiriüksused vajaks ülevaatamist.

TM avaldas lootust, et järgmiseks koosolekuks on nii ladestute skeemid kui nende põhjal loodav koondskeem kaugemale arenenud. ESK veebilehel olevad skeemid tuleks avalikustada nii inglise- kui eestikeelsetena, lisades võimalusel juurde seletuskirjad (Holotseeni näitel).

Otsustati, et järgmiseks koosolekuks palutakse Linda Hintsil esitada kirjalik arvamus seoses Vasalemma kihistuga. Lahendusi otsitakse ka teistele aktuaalsetele küsimustele.

4. OH arvates peaksime nii stratigraafiaga seotud terminid, skeemid kui stratotüüpide info koondama ühte kaasaegsesse veebikeskkonda. Praegu on info killustatud ja mittetäielik – osaliselt [geokogude](#) andmebaasis, teavet [stratotüüpsete läbilõigete](#) kohta saab Tartu Ülikooli serveri kaudu, ESK veebilehel olev [sõnastik](#) vajaks täiendamist. Tuleks stratigraafiaga seonduv info ajakohastada, süstematiseerida ning teha kergesti leitavaks. ESK võiks koostada projekti ning küsida rahalist tuge Keskkonnainvesteeringute Keskuselt (KIK). Tulevikus võiks kaaluda ka naaberriikide geoloogilise info lisamist andmebaasi.

TM tegi ettepaneku moodustada ESK liikmetest initsiatiivgrupp (MA, OH, TM, AM, IS, AS), kes asuks projekti ette valmistama.

IS sõnul vajame lisaks info selgemale avalikustamisele intensiivsemat skeemide arendamist. Võib-olla tasuks luua siseveeb, kus saaks ESK liikmetele teha kättesaadavaks skeemide tööversioonid jt materjalid, mis pole valmis avalikul lehel näitamiseks. OH arvates ei tasu praegusele ESK veebilehele siseveebi funktsiooni lisada, võib-olla avaneb selleks võimalus hiljem, uues keskkonnas.

Koosolekult lahkus SN.

TM sõnul on tema poole korduvalt pöördutud seoses küsimustega, kuidas viia mõnda varasemat stratigraafilist liigestust vastavusse hetkel kehtivaga. Skeemide muutused on dokumenteeritud erineva põhjalikkusega, osa infot on saadaval vaid suusõnalise pärimusena. Võimalusel tuleks koostada skeemide ajaloolist arengut iseloomustavad ülevaated ja tabelid.

OH toetas TM ettepanekut ja pakkus, et vajalikud tegevused saaks lisada eelnevalt arutlusel olnud projekti tööde hulka.

TM küsis, kas peaksime rohkem tähelepanu pöörama üksuste piiritlemise kriteeriumitele.

Esineb olukordi, kus isegi kogunud geoloogidel on probleeme mõne üksuse määramisel. KP ja IS arvates oleks rohkem selgust vaja nii kaardistajate kui kõikide rakendusgeoloogide jaoks.

Ka siin on seos uue projekti eesmärgiga – teha stratigraafiline info avalikkusele paremini kättesaadavaks.

IS tegi ettepaneku kaasajastada ESK põhimäärus, mis kehtib alates 2002. a-st.

Otsustati KIKi projekti kavandamisel keskendutakse esmalt stratigraafia andmebaasi ja ühtse veebikeskkonna loomisele, tihedam suhtlus jätkub initsiatiivgrupis. IS valmistab ette uue ESK põhimääruse projekti, konsulteerides ESK liikmete ja Geoloogiateenistuse esindajatega.

5. OH sõnul on rahvusvahelisse skeemi võrreldes 2019. a versiooniga lisandunud Chiba lade/iga ja muutunud mõned vanusemäärangud. Osaliselt on uus skeem lingitud ESK sõnastikuga, seoseid saab vajadusel lisada.

IS soovitas eeskuju võtta [rahvusvahelisest skeemist](#), kus ajaskaalat saab soovi korral muuta lineaarseks ja logaritmiliseks.

Otsustati OH lisab eestindatud [2020. a globaalse skeemi](#) geokogude andmebaasi koos DOI numbriga. Autoriteks on kõik ESK liikmed.

Järgmine ESK koosolek toimub jaanuaris 2021, eeldatavalt virtuaalselt.

Juhatas

Protokollis

T. Meidla

I. Sibul